

Nr 207.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan; given Stockholms slott den 20 mars 1923.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Linders.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378)
om ströängars indragande till kronan.

Härigenom förordnas, att 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan skola erhålla följande ändrade lydelse.

40 §.

1 mom. Ströängar skola till kronan avträdas, då fyra år flutit från det laga kraft åkommit beslut om deras indragande. Dock må ströängsnämnden för särskilt fall, där synnerliga skäl föreligga, medgiva ytterligare anstånd med högst fyra år.

Har ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet eller är den helt eller delvis belägen inom område, varå efter Konungens bemyndigande kolonisationsföretag blivit planlagt, skall ängen avträdas, så snart laga kraft åkommit beslutet om ängens indragande. Ägaren njute i sådant fall ersättning för mistad avkastning under en tid av fyra år från avträdandet; och varde beloppet av sagda ersättning bestämt av ströängsnämnden.

2 mom. Har förrättning enligt denna lag hållits å fastighet och har sedermera, innan tid för avträdande av ströäng är inne, ängen helt eller delvis intagits inom område, varå efter Konungens bemyndigande kolonisationsföretag blivit planlagt, vare fastighetens ägare skyldig att omedelbart avträda ängen; och njute han i sådant fall ersättning för mistad avkastning under den tid, som återstår, till dess ängen eljest skulle avträdas. Kan ej överenskommelse om dylik ersättning träffas mellan fastighetens ägare och revirförvaltaren, har ägodelningsrätten, på ansökan av någon utav dem, att bestämma ersättningens belopp.

Har till ägodelningsrättens ordförande inkommit sådan ansökan, utställe ordföranden ärendet till den andre partens hörande. Ärendet varde av ägodelningsrätten företaget, då den av annan anledning sam-

manträder. Ej vare, med mindre särskilda skäl därtill föranleda, nödigt att till ägodelningsrättens sammanträde kalla vare sig fastighetens ägare eller revirförvaltaren eller allmänt ombud. Någon kostnad för ägodelningsrättens befattning med ärende, som här avses, må ej beräknas. Över ägodelningsrättens beslut må ej klagan föras.

42 §.

Ersättning, som avses i 22 § eller 40 § 1 mom. skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart förrättningen vunnit laga kraft. Ersättning enligt 40 § 2 mom. skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart överenskommelse träffats eller ägodelningsrätten meddelat beslut i ersättningsfrågan.

Annan odlingskostnad — — — — fullgjort.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1923.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Linders.

I skrivelse den 28 december 1922 har statens kolonisationsnämnd framlagt förslag till viss ändring av lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan.

I ärendet hava yttranden avgivits av länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län samt lantmäteristyrelsen, varefter kolonisationsnämnden ånyo yttrat sig.

Innan jag närmare ingår på kolonisationsnämndens förslag, torde det tillåtas mig att lämna följande kortfattade redogörelse för vissa delar av lagen om ströängars indragande till kronan.

Med ströängar förstås i nämnda lag ägor, som hemman eller nybygge i Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark vid avvitrtring fått sig tillsvidare tillagda å kronomark (1 §). Med vissa angivna undantag skola dessa ströängar indragas till kronan i enlighet med i lagen givna bestämmelser (2 §). Vederlag för ströängar, som indragas till kronan, utgår medelst bekostande av odling å den fastighet, vartill ängarna höra. Odlingen skall vara sådan, att därigenom kan åt fastigheten beredas höavkastning till samma myckenhet, som vid uppskattning beräknas kunna skördas å ängarna (7 §). Till odlingsområde utses antingen mark inom vederbörande fastighets egentliga ägoområde eller till fastigheten hörande ströäng eller ock kronomark, däri inbegripen äng, som finnes böra från annan fastighet indragas till kronan (18 §). Ströängar, som indragas till kronan, skola utan rubbning i skattetal å fastighet, från vilken ängarna avträdas, tilläggas kringliggande kronomark (48 §).

Frågan om ströängars indragande till kronan och bestämmande av vederlag för dem företages till handläggning av en särskild nämnd, kallad ströängsnämnd (8 §). Konungen bestämmer för varje år antalet ströängsnämnder, som skola tillsättas, samt anvisar åt varje nämnd visst verksamhetsområde (9 §). Sedan alla vid förrättning, avseende ströängsindragning förekommande frågor blivit behörigen utredda, skall ströängsnämnden avgiva utlåtande (31 §). Senast sex månader efter

det förrättningen avslutats, skall ett exemplar av protokollet över förrättningen tillställas fastighetens ägare, varjämte inom samma tid koncepthandlingarna till förrättningen skola tillställas vederbörande revirförvaltare (32 §), som har att, i vad kronans rätt angår, granska förrättningshandlingarna samt, där han finner sådant påkallat, å kronans vägnar fullfölja talan mot förrättningen (33 §). Den, som är missnöjd med ströängsnämnds utlåtande, skall, vid äventyr att detsamma eljest vinner laga kraft, inom sextio dagar efter handlingarnas delfående ingiva sina besvär till ordföranden i ägodelningsrätten (34 §). Över ägodelningsrättens utslag må ej klagan föras i annat hänseende än såvitt fråga är, huruvida och i vilken omfattning ströängar skola indragas till kronan. Besvär över ägodelningsrättens utslag härutinnan anföres hos Konungen inom sextio dagar från det utslaget gavs (37 §). Bestämmelser angående tidpunkten för indragna ströängars avträdande innehållas i 40 §, som är av följande lydelse:

»Ströängar skola till kronan avträdas, då fyra år förflutit från det laga kraft åkommit beslut om deras indragande. Dock må ströängsnämnden för särskilt fall, där synnerliga skäl föreligga, medgiva ytterligare anstånd med högst fyra år.

Har ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, skall ängen avträdas, så snart laga kraft åkommit sagda beslut. Ägaren njute i sådant fall ersättning för mistad avkastning under en tid av fyra år från avträdandet; och varde beloppet av sagda ersättning bestämt av ströängsnämnden.»

Sådan ersättning, varom i 40 § sägs — liksom viss annan i 22 § omförmäld ersättning — utbetalas av länsstyrelsen, så snart förrättningen vunnit laga kraft (42 §).

Beträffande bestämmelsen om tiden för ströängarnas avträdande torde i detta sammanhang böra erinras, att enligt Kungl. Maj:ts för riksdagen 1921 framlagda förslag till lag om ströängars indragande till kronan (proposition nr 199) ängarna skulle avträdas, då tre år förflutit från det laga kraft åkommit beslutet om deras indragande, men att denna tid av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 221) ansetts knappast tillräcklig för fullbordandet av de i odlingsplanen upptagna arbetena, varför riksdagen funnit tiden böra utsträckas till fyra år.

Det av *kolonisationsnämnden* i skrivelse den 28 december 1922 framlagda förslaget avser sådan ändring av nämnda 40 §, att den däri gjorda undantagsbestämmelsen om tidigare avträdande av ströäng, som utsetts till odlingsområde för annan fastighet, utsträckes att gälla även *ströäng, som helt eller delvis är belägen inom område, varå kolonisationsföretag blivit planlagt.*

I sagda skrivelse har nämnden till en början erinrat, att det huvudsakliga motivet för tillkomsten av lagen om ströängars indragande till kronan torde få anses hava legat däri, att det för kolonisationen å de norrländska kronoparkerna visat sig nödvändigt att till kronan återförvärva de inom parkerna spridda enskilda ängsinnehaven. De områden å kronoparkerna, som ägnade sig för uppodling, utgjordes näm-

ligen till icke oväsentlig del av ströängar. Detta hade framhållits, när kolonisationskommittén 1919 framlagt sitt betänkande med förslag rörande ströängsindragningen, och hade sedermera under årens lopp blivit bekräftat. Vid de kolonisationsförsök, som enligt statsmakternas beslut pågått allt sedan 1918, hade det visat sig, att i de inre delarna av Västerbottens och Norrbottens län, där de egentliga ströängarna vore tillfinnandes, intet enda av dessa försök kunnat genomföras annat än efter förvärv av enskildas i odlingsområdena ingående ängslägenheter. Samma förhållande måste i nämnda trakter väntas bliva regel även för framtiden.

För de hittills skedda ströängsförvärven hade det varit nödvändigt att — förutom i ett par undantagsfall — åvägabringa frivilliga överenskommelser med ängarnas ägare. Undantagen avsåge fall, då kungörelsen den 5 juni 1917 (nr 250) angående ströängars utbytande mot annan mark kommit till tillämpning. Betingelserna för att genomföra ett ägoutbyte vore dock ytterst sällan för handen, varför denna utväg praktiskt taget kunde lämnas ur räkningen.

Härefter har nämnden lämnat följande redogörelse för hur det tillgått vid av nämnden slutna frivilliga avtal om ströängsförvärv.

Sedan varje års kolonisationsförslag utarbetats, hade efter jämförande av kolonatkartorna med akterna till skedda jorddelningsförrättningar utretts, vilka ströängar, som ingått i kolonisationsområdet och vilka fastigheter de tillhört. Därefter, och sedan det visat sig att ägoutbytesförfarandet icke lämpligen kunnat anlitas, hade statens kolonisationsnämnd vänt sig till vederbörande revirförvaltare med begäran om biträde för inköp av ängarna, vilket biträde städse beredvilligt lämnats och i de flesta fall lett till ängarnas inköp på billiga villkor. Revirförvaltaren hade även haft i uppdrag att anskaffa gravationsbevis för de ströängsägande fastigheterna, att utverka medgivande av inteckningshavare att frigöra de köpta ströängarna från inteckningar för fordran eller födoråd mot det att inteckningarna fått fastställas att oförminskade gälla i återstående fastighet, att inlåna inteckningshandlingarna för relaxationsåtgärders besörjande samt att anskaffa de övriga handlingar och intyg, som i särskilda fall varit erforderliga. Köpeavtalen hade underställts Kungl. Maj:ts prövning. Sedan avtalen godkänts, hade ombesörjts fastställelse å avsöndringarna samt lagfart. Köpeskillingarna hade jämlikt Kungl. Maj:ts beslut utbetalts av kolonisationsnämnden samt återgäldats av domänstyrelsen från det anslag, som varit tillgängligt bland annat för inlösen av ströängar å kronoparkerna i Norrland och Dalarna.

Beträffande de olägenheter, som sammanhänge med ströängarnas förvärvande på sålunda beskrivet sätt, har nämnden anfört följande.

De inköpta ängarna bildade särskilda fastigheter. Det hade avsetts att, när med den förberedda nya skifteslagstiftningen kunde förväntas tillkomsten av en

laga form för fastigheters sammanläggning, härigenom skulle beredas möjlighet att låta ströängsavsöndringarna sammansmälta med de kronoparker, varinom de vore belägna.

Ett högst betydande arbete och en vidlyftig skriftväxling hade föranletts av den nu nämnda ordningen för ströängsförvärven. De största svårigheterna hade bestått i ordnandet av inteckningsfrågan, därvid man ofta hos inteckningshavare mött obenägenhet att medverka till relaxationer. I ett och annat fall hade sådana omöjliggjorts, såsom då vissa inteckningshandlingar icke kunnat återfinnas i original. Kolonisationsnämnden hade även nödsakats att begära Kungl. Maj:ts tillstånd till godkännande av vissa köpeavtal, trots det att de köpta ängarna icke kunnat fullständigt frigöras från befintliga inteckningar för fordran och föderåd. — — —

Nämnden hade under åren 1918—1922 dels från 68 hemman och hemmansdelar inom sex kolonisationsområden åt kronan inköpt 460,01 hektar ströängar till en kostnad för själva markinköpen av tillhopa 36,438 kronor 28 öre, dels vidtagit förberedelser för inköp från ytterligare 86 fastigheter inom nio kolonisationsområden av 786,73 hektar ströängar. Dessutom påginge utredning för inköp av ströängar inom fem av de 1922 tillkomna kolonisationsområdena. På grund av det omfattande arbete, som vore förenat med denna form av ströängsförvärv, torde man få antaga, att ängarna därvid ställde sig något dyrare, än om förvärven skett med tillämpning av lagen om ströängars indragande till kronan.

Kolonisationsnämnden har vidare anført.

Lagen om ströängars indragande till kronan hade trätt i kraft den 1 januari 1922, och det hade kunnat ifrågasättas, att den skulle komma till användning även för indragning av de ströängar, som berördes av de under 1922 planlagda kolonisationsförsöken. Kolonisationsnämnden, som ej varit främmande för denna tanke, hade under våren 1922 hemställt om Kungl. Maj:ts bemyndigande att påkalla för rättning för ströängsindragning även utanför ströängsnämndernas egentliga verksamhetsområden, där sådan indragning å viss kronopark kunde erfordras för pågående kolonisationsverksamhet. Det erhållna bemyndigandet härtill hade nämnden dock icke begagnat sig av. Skälet härtill hade varit, att de nuvarande bestämmelserna om tiden för tillträde av indragna ströängar icke medgäve tillträde så snabbt som för den löpande kolonisationsverksamheten vore erforderligt. Bestämmelserna i 40 § av lagen om ströängars indragande till kronan lämnade fastighetsägaren i besittning av indragna ströängar i fyra år efter det indragningsåtgärden vunnit laga kraft, och i vissa fall kunde denna tid ökas ända till åtta år. Med en sådan bestämmelse vore det oförenligt att, såsom i regel borde förfaras, kunna upplåta ett kolonat året efter det detsamma blivit å marken utstakat eller — såsom fallet varit beträffande vissa kolonisationsområden — redan samma år som utstakningen skett. Svårigheterna skulle visserligen kunna hävas, om kolonisationsnämnden vore berättigad att träffa avtal med ströängsägarna om tidigare avträde av indragna ängar. På grund av vanskligheterna att kunna åstadkomma sådana avtal hade nämnden emellertid icke ansett sig böra väcka förslag därom, utan hade nämnden under 1922 fortsatt med ströängsköpen, varigenom tillträdet städse kunnat sättas till en för kolonisationens obehindrade fortgång lämplig tid. Givet vore, att detta även vore en framkomlig väg för den tid, som åtginge till dess ströängsindragningen i dess helhet hunne genomföras och ängarna skulle avträdas. Koloni-

sationsnämnden hade dock icke ansett tillrådligt att fortgå på denna väg. Ströängsindragningen hade inletts i långsammare takt än i kolonisationskommitténs förslag varit avsett, och genom riksdagsbeslutet i saken hade även tiden för ängarnas avträde väsentligt framflyttats utöver vad först varit avsett. Därigenom måste ett fortsättande av systemet med frivilliga ströängsförvärv få en omfattning, som — även fränsett kostnadsfrågan — vore ägnad att väcka starka betänkligheter. Det vore att märka, att de frivilliga förvärven icke såsom den allmänna ströängsindragningen skapade garanti för att den för ängarna utgående penningersättningen användes till ökning av fastigheternas avkastningsmöjligheter och värde.

I fråga om sättet för beredande av möjlighet för kronan att inom kortare tid komma i besittning av ströängar har nämnden anfört följande:

Vid övervägande av denna fråga hade kolonisationsnämnden funnit den lämpligaste lösningen vara att genomföra en sådan ändring av gällande bestämmelser, att ströängar, som erfordrades för pågående kolonisationsföretag, skulle avträdas så snart indragningsåtgärden vunnit laga kraft, därvid ägaren borde åtnjuta ersättning för mistad avkastning under den tid, som han eljest skulle ägt att begagna sig av ängarna. Detta innebure endast en naturlig utvidgning av den undantagsbestämmelse, som redan funnes beträffande ströäng, som toges i anspråk såsom odlingsområde för annan fastighet. Vid den utveckling till större intensitet, som alltmåra kännetecknade det norrländska jordbruket, skulle det säkerligen ej vara till förfång för jordägarna att tvingas att några år tidigare lämna ifrån sig en del slätterlägenheter, då i alla fall tillräckliga medel ställdes till deras förfogande såväl för att bereda ersättning för framtiden genom skörd från odlade vallar inom fastigheternas egna områden som för inköp av foder under ett eller annat övergångsår, innan den nya odlingen hunne komma till stånd. För statsverket åter torde näppeligen någon ökad kostnad blija följden av den ändring, som föreslagits. Visserligen förutsatte denna ändring, att den statens myndighet, som hade hand om kolonisationsverksamheten å kronoparkerna, skulle äga påkalla ströängsnämndernas förrättningar inom vissa spridda områden, där årets förarbeten för kolonatutläggning påginge och föranleddes härav något ökade resekostnader för ströängsnämnderna. Helt visst uppvägdes dock såväl denna kostnadsökning som ersättningarna för mistad avkastning väl av vad som vunnes genom att allt bestyr med frivilliga avtal, intekningsfrågans ordnande, fastställelse, lagfart och sammanläggning undginges.

Det borde även nämnas, att den föreslagna anordningen icke kunde antagas få sådan räckvidd, att den skulle innebära någon alltför omfattande avvikelse från de för ströängsindragningen fastställda grundreglerna. Enligt kolonisationskommitténs beräkningar utgjorde arealen av ströängar inom tillämplighetsområdet för lagen om ströängars indragande till kronan inemot 87,000 hektar. Med utgående från erfarenheterna från det redan femåriga kolonisationsarbetet kunde antagas, att endast en relativt ringa del härav skulle beröras av den ifrågasatta bestämmelsen.

Inpassandet av vissa ströängsindragningsförrättningar i det årliga kolonisationsarbetet har kolonisationsnämnden tänkt sig ordnat på följande sätt.

I god tid på våren skulle den myndighet, som hade kolonisationsarbetets ledning om händer, upprätta plan för de kolonatutläggningar, som skulle under året förberedas, och därvid efter verkställd utredning angiva vilka byar och hemman, som innehade ströängar inom de till kolonisation föreslagna trakterna men som ännu icke övergåtts av förrättningar för ströängsindragning. I samband med fastställande av planen för kolonatutläggningar föreskreve Kungl. Maj:t att förrättningar för indragning av därav berörda ströängar skulle äga rum i erforderlig utsträckning. Kolonisationsmyndigheten skulle omedelbart ställa sig i förbindelse med ströängsnämnderna, så att förarbetena för indragningen hunne verkställas före utarbetets början, samt underrätta dem om den tid, då kolonatsförlagen väntades vara uppgjorda och å marken utstakade. De erforderliga indragningsförrättningar kunde på så sätt i förväg utsättas i lämplig anslutning till ströängsnämndernas verksamhet i övrigt. Förrättningarna torde i regel vinna laga kraft först under det följande året, men tidigare bleve det i regel heller icke nödvändigt att för kolonatupplätelser disponera de indragna ängarna.

Anmärkas borde, att ifrågavarande förrättningar skulle gälla ströängsindragning för fastigheterna i deras helhet, under det att särbestämmelsen om tidigare avträdande skulle avse endast de till fastigheterna hörande ströängar, som helt eller delvis vore belägna inom respektive kolonisationsområden.

Mot denna anordning för indragningsfrågans behandling kunde invändas, att de förberedande planläggningarna av kolonaten endast vore förslag, om vilka man icke i förväg visste, huruvida de i allo kunde vinna bifall och bli genomförda. Den hittillsvarande försöksverksamheten å detta område hade dock visat, att det endast i obetydlig omfattning funnits anledning att frångå de preliminära förslagen. I själva verket torde det för övrigt få anses vara av mindre vikt, om ett eller annat beslut om tidigare avträde av ströängar komme att visa sig hava varit överflödigt därigenom att vissa planlagda kolonat icke bleve medtagna i den av statsmakterna slutligt fastställda kolonisationsplanen. Ängarna skulle nämligen förr eller senare avträdas, och den omständigheten, att detta skett några år tidigare än om de vanliga reglerna följts, torde såsom förut nämnts icke kunna föranleda nämnvärd olägenhet för ströängsägarna och ej heller någon väsentligare kostnadsökning för det allmänna.

På grund av vad statens kolonisationsnämnd sålunda anført har nämnden hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen till antagande följande av nämnden uppgjorda *förslag till lag om ändrad lydelse av 40 § i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan.*

Härigenom förordnas, att 40 § i lagen den 22 juni 1921 om ströängars indragande till kronan skall erhålla följande ändrade lydelse:

40 §.

Ströängar skola till kronan avträdas, då fyra år förflutit från det laga kraft åkommit beslut om deras indragande. Dock må ströängsnämnden för särskilt fall, där synnerliga skäl föreligga, medgiva ytterligare anstånd med högst fyra år.

Har ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, skall ängen avträdas, så snart laga kraft åkommit sagda beslut. Ägaren njute i

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 168 häft. (Nr 207.) 2

sådant fall ersättning för mistad avkastning under en tid av fyra år från avträdandet; och varde beloppet av sagda ersättning bestämt av ströängsnämnden.

Vad sålunda stadgats i fråga om ströäng, som utsetts till odlingsområde för annan fastighet, gälle ock beträffande ströäng, som helt eller delvis är belägen inom område, varå kolonisationsföretag blivit planlagt.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1923.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som i ärendet inhämtat yttrande av den lantmätare, som förordnats till ledamot i ströängsnämnd inom länet, däri denne tillstyrkt förslaget, har för egen del förordat bifall därtill. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* har icke haft något att erinra mot förslaget.

Lantmäteristyrelsen har till sitt utlåtande fogat yttranden av vederbörande överlantmätare samt lantmätaren i ströängsnämnden inom Norrbottens län, och hava dessa anslutit sig till kolonisationsnämndens förslag. För egen del har lantmäteristyrelsen icke funnit anledning till annan erinran än att, enär efter vad styrelsen inhämtat avsett vore, att de föreslagna nya bestämmelserna icke skulle äga tillämpning i fråga om förrättning, som avslutats före lagens ikraftträdande, åt detta förhållande möjligen borde givas uttryck i lagens slutbestämmelse.

Vid ärendets behandling i lantmäteristyrelsen, därvid deltagit jämte generaldirektören byråchefen Hamrin och tillförordnade byråchefen Bagger-Jørgensen, har föredraganden, *byråchefen Hamrin*, anmält *avvikande mening* och därvid anfört följande:

»För att kunna undgå de svårigheter, som äro förenade med fortsatt förvärv från enskilda av ängar, som böra tagas i anspråk för kolonisationsändamål, har kolonisationsnämnden föreslagit, att den skyldighet att mot ersättning för mistad avkastning omedelbart avstå ängar, som stadgats för det fall att ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, även skall gälla ströäng, som helt eller delvis är belägen inom område, varå kolonisationsföretag blivit planlagt. Med avseende å detta förslag synes så mycket mindre något vara att erinra som den oklarhet i fråga om förrättningarnas inbördes ställning, vilken synes föreligga beträffande stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf, icke är för handen i fall, som kolonisationsnämnden avser med sitt förslag. Till ytterligare stöd för detsamma må upplysas, att ersättningen för de ängar, som under år 1922 indragits i enlighet med ifrågavarande lag, uppgått till omkring 55 kronor i medeltal för hektar, under det ersättningen för de ängar, som blivit inlösta efter privat uppgörelse, synes överstiga 79 kronor i medeltal för hektar. Uppmärksamhet torde även böra ägnas åt de olägenheter, som följa av inlösen av ängar genom köp, då därigenom uppkomma särskilda fastigheter, och det synes ovisst, huruvida en blivande lagstiftning om sammanläggning kan komma att möjliggöra dessa fastigheters sammanläggning med omgivande kronomark.

Kolonisationsnämndens förenämnda förslag tillgodoser emellertid behovet av att omedelbart tillträda äng endast om kolonisationsföretaget är planlagt, innan

förrättning för ängens indragande till kronan sker, och man har ställt spørgsmålet i samband med bemyndigande för kolonisationsnämnden att pakalla förrättning för ströängsindragning även utanför ströängsnämndernas egentliga verksamhetsomraden.

Man synes däremot icke hava tänkt på det fall, att det kan visa sig mer eller mindre nödvändigt att till odlingsområde även disponera äng, som förut indragits men beträffande vilken tiden för tillträdet ännu icke är inne, och icke heller det nära till hands liggande förhållandet, att indragningsförrättningarna nyss förut övergått en trakt, där det visar sig önskvärt att planlägga kolonisationsföretag. Att man vid lagens tillkomst förbisett dessa liksom det av kolonisationsnämnden berörda fall torde bero på att man hade förebild till det stadgande, som då upptogs, uti kungörelsen angående tilläggsavvittring och att man ej tänkt på det behov av särskilda bestämmelser, som uppstod i och med det att man omedelbart vidtog åtgärder för kolonisation å kronomarkerna.

Om nu ändring skall ske för att tillgodose det behov, som gör sig gällande att för kolonisationsändamål omedelbart tillträda ängar, synes det böra ses till att denna ändring sker på sådant sätt, att detta syfte vinnes så fullständigt som möjligt. Om därvid icke upptagas de fall, som ovan berörts, kommer man måhända vid åtskilliga kolonisationsföretag att bliva nödsakad att antingen uppskjuta dessa till dess tre eller eventuellt flera år förflutit efter det förrättningar för ströängsindragning övergått trakten eller också blir man hänvisad till att träffa överenskommelse med vederbörande om ängarnas avträde tidigare än som bestämts vid indragningsförrättningarna. Det är givet, att dylika överenskommelser äro väsentligt lättare att få till stånd än när det gäller förvärfv av ängar, men det är dock ingalunda uteslutet, att det understundom kan visa sig vara nog så besvärligt att mot skälig ersättning åstadkomma en uppgörelse. Emellertid ligger det i sakens natur, att ett stadgande om möjlighet att tvångsvis göra rätten till tillträde gällande är ägnad att underlätta dylika överenskommelser. Ut i detta förhållande torde ligga den största betydelsen av ett stadgande för tillgodoseende av det särskilda behov, som ovan framhållits.

Då förutsättningen härvid är, att förrättning för ströängs indragning redan avslutats, synes det bliva oundgängligt, att, därest frivillig överenskommelse om ängens avträdande i förtid ej kan träffas, företaga särskild förrättning för bestämmande av den ersättning, som skall utgå för minskad avkastning. Detta synes emellertid icke böra möta några betänkligheter. Då ersättning lämnas, saknas givetvis anledning, att här göra någon sammanställning med det förhållandet, att riksdagen vid behandlingen av förslaget till ifrågavarande lag företog ändring i fråga om tiden för avträdet från tre till fyra år. Givetvis bör förrättning ej påkallas, om kostnaderna för ängens tillträde ställa sig stora och kanske överstiga skillnaden mellan vederbörandes pretention och vad som må anses skäligt, för så vitt man ej anser lämpligt att statuera ett eller annat exempel.

Då äng, rörande vilken föreligger beslut om dess avträdande till kronan, torde vara att anse såsom kronomark, synes dess utseende till odlingsområde ej föranleda någon ändring av 18 § andra stycket i ifrågavarande lag.

På grund av vad sålunda anförts tillåter jag mig föreslå *tillägg till ifrågavarande paragraf av ytterligare ett stycke av följande innehåll:*

Har, efter det beslut meddelats om ströängs indragande till kronan, ängen eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet eller intagits inom

område, varå kolonisationsföretag blivit planlagt, skall ängen avträdas, så snart laga kraft åkommit särskild förrättning, som skall hållas för bestämmande av ägaren tillkommande ersättning för minskad avkastning för tiden intill dess avträde enligt först meddelat beslut skolat ske. För sådan särskild förrättning, skola bestämmelserna i 8, 10, 11, 13—16, 31—36, 38 och 39 §§ i tillämpliga delar lända till efterrättelse.»

I det förnyade utlåtande, som avgivits av kolonisationsnämnden, har nämnden anfört följande.

Lantmäteristyrelsen hade erinrat, att i lagens slutbestämmelse möjligen borde givas uttryck åt det förhållande, att de nya bestämmelserna icke skulle äga tillämpning i fråga om förrättning, som avslutats före lagens ikraftträdande. En sådan inskränkning i tillämpningen hade avsetts vid lagförslagets framläggande, men anledningen till nämnda erinran bortföller, därest de föreslagna bestämmelserna utvidgades på sätt i det följande komme att föreslås.

I inom lantmäteristyrelsen uttalad särskild mening hade byråchefen Hamrin förordat viss utsträckning av de föreslagna bestämmelserna i syfte att bereda möjlighet att i särskilda fall kunna taga i anspråk indragna ströängar efter indragningsåtgärden men före den för ängarnas avträdande bestämda tiden. Någon mera vägande principiell invändning häremot syntes icke kunna resas. Behov av bestämmelser härom torde dock näppeligen förefinnas vad anginge äng, som utsetts till odlingsområde för annan fastighet, varför förslaget i denna del torde kunna lämnas åsido. Beträffande åter ströängars användning för kolonisationsändamål skulle onekligen kolonisationsmyndigheterna få friare händer, om rättslig möjlighet funnes att komma i besittning av redan indragna ströängar även före den tid, då enligt därom givna bestämmelser avträdandet skulle ske. Visserligen hade kolonisationsnämnden hittills i allmänhet rönt tillmötesgående från ströängsägarna vid frivilliga överenskommelser om ängarnas medtagande i kolonisationsföretagen, men undantag funnes dock, och en enda jordägares omedgörlighet kunde betydligt försvåra ett sådant företag. I fråga om sättet för beredande av nämnda möjlighet kunde dock kolonisationsnämnden ej ansluta sig till förslaget, att för ändamålet skulle påkallas särskilda förrättningar av ströängsnämnder. En sådan procedur bleve alltför omständlig och dyrbar i förhållande till de obetydliga ersättningar för mistad avkastning, varom det skulle bli fråga. Ej heller syntes ströängsnämndernas egentliga verksamhet böra splittras mer än nödvändigt, och när denna verksamhet vore fullbordad, inträdde några övergångsår, då det skulle bliva nödvändigt att tillsätta nämnder enbart för en eller annan tilläggsförrättning, vilket skulle medföra uppenbara olägenheter.

Emellertid torde målet kunna vinnas på annat och enklare sätt. Under förutsättning, att lagen fastslog statens rätt att för kolonisationsändamål omedelbart taga indragen ströäng i anspråk, gällde det endast att avgöra på vad sätt den ersättning, som skulle utgå för mistad avkastning under vissa år, skulle bestämmas. Kolonisationsnämnden hade övervägt de olika utvägar, som härvid kunde stå till buds, såsom att i lagen fastställdes visst belopp för år, och hektar, att ersättningen bestämdes av skiljemän eller, efter utredning, av länsstyrelsen eller av ägodelningsrätt. En anordning sådan som den sistnämnda torde vara den lämpligaste.

Ägodelningsrätten hade vid förrättningar för ströängsindragning en funktion, som i sig inneslöte behandling av likartade frågor. Denna myndighet sammanträdde i regel en eller flera gånger årligen, och ifrågavarande ärenden torde kunna till nedbringande av kostnaderna behandlas vid dessa sammanträden. Parternas inställelse torde i de allra flesta fall bli öfverflödig, då skriftlig utredning utan större svårighet borde kunna förebringas. En fördel vore även, att ägodelningsrätt vid ströängsindragning vore sista instansen i alla frågor av mindre vikt.

Kolonisationsnämnden föreställde sig, att anlitande av rättsmedel för att nå det avsedda syftet mycket sällan skulle komma i fråga. Givetvis borde i första rummet försökas få frivillig överenskommelse till stånd. I anslutning till den i lagen om ströängars indragande till kronan införda grundsatsen om att vederbörande revirförvaltare vore den, som närmast hade att bevaka det allmännas intresse i indragningsfrågorna, torde revirförvaltaren böra söka få till stånd en sådan överenskommelse samt, om detta i något fall ej lyckades, underställa saken ägodelningsrättens avgörande. Rätt till sådan hänvändning borde även tillkomma ströängsinnehavaren.

Kolonisationsnämnden har med utgående från vad sålunda anförts uppgjort följande förslag till ändring dels av 40 § i lagen om ströängars indragande till kronan, dels även av 35 och 42 §§ i samma lag, vilka senare paragrafer erfordrade en av tillägget till 40 § påkallad komplettering.

35 §.

Hava besvär etc. — — — — rättsens biträde.

Har till ägodelningsrättens ordförande inkommit ansökan enligt 40 § mom. 2 från fastighetens ägare eller revirförvaltaren, utställe ordföranden ärendet till den andre partens hörande; och vare ej, där icke särskilda skäl därtill föranleda, nödigt att till ägodelningsrättens sammanträde kalla vare sig fastighetens ägare eller revirförvaltaren eller allmänt ombud.

40 §.

Mom. 1. Ströängar skola till kronan avträdas, då fyra år förflutit från det laga kraft åkommit beslut om deras indragande. Dock må ströängsnämnden för särskilt fall, där synnerliga skäl föreligga, medgiva ytterligare anstånd med högst fyra år.

Har ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, skall ängen avträdas, så snart laga kraft åkommit sagda beslut. Ägaren njute i sådant fall ersättning för mistad avkastning under en tid av fyra år från avträdandet; och varde beloppet av sagda ersättning bestämt av ströängsnämnden.

Vad sålunda är stadgat i fråga om ströäng, som utsetts till odlingsområde för annan fastighet, gälle ock beträffande ströäng, som helt eller delvis är belägen inom område, varå med Konungens bemyndigande kolonisationsföretag blivit planlagt.

Mom. 2. Har förrättning enligt denna lag hållits å fastighet och har sedermera, innan tid för avträdande av ströäng är inne, ängen helt eller del-

vis intagits inom område, varå med Konungens bemyndigande kolonisationsföretag blivit planlagt, vare fastighetens ägare skyldig att omedelbart avträda ängen mot ersättning för mistad avkastning under den tid, som återstår, till dess ängen eljest skulle avträdas. Kan ej överenskommelse om dylik ersättning träffas mellan fastighetens ägare och revirförvaltaren, har ägodelningsrätten, på ansökan av någon utav dem, att bestämma ersättningens belopp.

42 §.

Ersättning, som avses i 22 § eller 40 § mom. 1, skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart förrättningen vunnit laga kraft. *Ersättning enligt 40 § mom. 2 skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart överenskommelse träffats eller ägodelningsrätten meddelat beslut i ersättningsfrågan.*

Annan odlingskostnad etc. — — — fullgjort.

Kolonisationsnämnden har vidare på given anledning meddelat följande rörande de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna bestämmelserna.

Kolonisationsnämnden hölle för antagligt, att ströängsindragningen komme att fortgå i omkring 12 år och ströängarna således hava med några få undantag slutligt avträts inom högst 16 år. För kolonisationen skulle, under förutsättning att den bedreves i den omfattning kolonisationskommittén föreslagit, under samma tid komma att tagas i anspråk tillhopa högst 8,000 hektar ströängar, varav omkring hälften eller 4,000 hektar i genomsnitt tre år före den för ängarnas avträdande i lagen såsom regel bestämda tiden. Om årsavkastningen i förhållande till gängse saluvärden å ströängar, omkring 60 kronor, beräknades till omkring 4 kronor per hektar, skulle ersättningarna för mistad avkastning uppgå tillhopa till omkring 50,000 kronor eller under en period av sexton år i genomsnitt 3,000 kronor för år. Härtill komme ökade resekostnader för ströängsnämnderna samt kostnader för ärendenas behandling av ägodelningsrätt. Dessa kostnader torde stanna vid högst 500 kronor i medeltal årligen.

Departements-
chefen.

Den förebragta utredningen lärer klart ådagalägga, att därest ströängsindragningen skall bliva av därmed avsedd betydelse för kolonisationsarbetet i Norrland, en ändring av ströängslagen i det av kolonisationsnämnden ifrågasatta syfte bör vidtagas.

Därvid synes mig ändringen icke böra inskränkas till att avse allenast ströängar, som vid blivande förrättningar komma att indragas, utan omfatta även redan indragna ehuru ej avträdda ängar.

Såsom kolonisationsnämnden framhållit, torde ifråga om sist avsedda ängar i de flesta fall kunna träffas frivillig överenskommelse om ersättning för mistad avkastning. Kolonisationsnämndens förslag att i de rena undantagsfall, då så ej kan ske, hänskjuta avgörandet till ägodelningsrätten synes mig äga företräde framför förslaget att låta ersätt-

ningens bestämmande ske genom särskild förrättning av ströängsnämnden. De föreslagna bestämmelserna för ägodelningsrättens befattning med dylikt ärende torde emellertid böra i vissa avseenden kompletteras. Sålunda anser jag det böra stadgas, att ärendet skall företagas, då ägodelningsrätten av annan anledning sammanträder, samt att någon kostnad ej må beräknas för ägodelningsrättens befattning med ärendet. Med hänsyn till tvisteföremålets ringa värde torde olägenheten av härigenom uppkommande dröjsmål med tvistens avgörande väl uppvägas av fördelen att få tvisten kostnadsfritt avgjord. Vidare anser jag det böra uttryckligen utsägas, att klagan ej må föras över ägodelningsrättens beslut i ärendet.

Jag vill framhålla, att enligt kolonisationsnämndens senaste författningsförslag det såsom tredje stycke i 1 mom. av 40 § tillagda nya stadgandet avser ströäng inom område, varå *med Konungens be-myndigande* kolonisationsföretag blivit planlagt. Genom denna formulering synes mig stadgandets tillämplighet vara på ett tillfredsställande sätt angivet och begränsat.

Bestämmelserna för ägodelningsrättens befattning med ifrågavarande ärenden torde kunna lämpligare infogas i 40 § än i 35 §.

Vidkommande slutligen de kostnader, som de av mig nu förordade bestämmelserna komma att medföra, synas dessa i varje fall icke under budgetåret 1923—1924 kunna uppgå till sådana belopp, att någon ändring av förut gjorda beräkningar påkallas därav.

Departementschefen uppläser härefter i enlighet med av honom angivna grunder avfattat förslag till lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan, vilket förslag finnes såsom bilaga A fogat vid detta protokoll¹; och hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att lagrådets yttrande över förslaget måtte, för det ändamål § 87 rege-ringsformen omförmäler, inhämtas medelst utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
Allan Tigerschiöld.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
15 mars 1923.*

Närvarande:

justitierådet SUNDBERG,
regeringsrådet THULIN,
justitierådet CHRISTIANSSON,
justitierådet STENBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 februari 1923, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av kanslirådet Erland Falk.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Linders anmäler lagrådets den 15 mars 1923 avgivna utlåtande över det den 16 nästlidna februari till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 40 och 42 §§ i lagen den 22 juni 1921 (nr 378) om ströängars indragande till kronan*, däri lagrådet förklarat sig lämna förslaget utan anmärkning.

Departementschefen hemställer, att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.